

DRŽAVNI IZPIT - VIŠJA SREDNJA ŠOLA

SMER: LI01, EA01 - KLASIČNA (velja tudi za odgovarjajoče mednarodne in štiriletne eksperimentalne smeri)

Preizkušnja:

LATINSKI JEZIK IN KULTURA, GRŠKI JEZIK IN KULTURA

PRVI DEL: prevod besedila v latinščini

Sejanov propad in smrt

V šesti knjigi Analov zgodovinar Tacit pripoveduje o propadu in smrti Sejana, mogočnega Tiberijevega ministra, ki ga je sam Tiberij leta 31 po n.š. obtožil kovanja zarote, češ da se hoče dokopati do prestola (*novissimum consilium* v besedilu), in dal umoriti tako njega kot njegove sorodnike in prijatelje. V izbranem odlomku teče beseda o procesu proti Sejanovemu prijatelju M. Terenciju, o katerem nimamo drugih podatkov. Proces, ki se je zaključil z oprostitvijo obtoženca in z obsodbo obtoževalcev, je pomenljiv, saj prav takrat, ko so vsi tajili vsako vez s Sejanom, Terencij ni prikrival svoje prijateljske podrejenosti vplivnemu politiku. Tacit iz tega razloga upravičuje pozornost, ki jo namenja tej manj pomembni ali celo povsem stranski zgodovinski osebnosti, ki celo prevzame besedo in se izkaže za vzor nenavadne zvestobe (*exemplum - insolita fides*).

Sejan se je bil rodil v Vulseni (današnji Bolseni v pokrajini Viterbo) in je svojo politično in vojaško kariero začel pod pokroviteljstvom očeta, ki je bil v času cesarja Avgusta prefekt pretorijancev. Ker ga je Tiberij (*caesar* v besedilu) podpiral, je dosegel številne vojaške in civilne funkcije ter si je naposled zagotovil tolikšen družbeni vpliv, da je celo upal na poroko (do katere je morda res prišlo) z Livijo Druzilo, cesarjevo snaho, ki je bila vdova, v kolikor ji je bil prvi mož umrl.

PREDBESEDILO

Dobro vem, da je večina zgodovinarjev preskočila nevarnosti in kazni mnogih, ker jih je bilo toliko, da so se pisci utrudili ali pa so se bali, da bo to, kar je bilo njim samim že zoprno, zbudilo pribralcih nejevoljo. Nam se je zdelo, da je marsikaj vredno, da se izve, čeprav tega drugi niso omenili (prev. F. Bradač, Maribor 1968).

BESEDILO

Nam ea tempestate qua Seiani amicitiam ceteri falso exuerant ausus est eques Romanus M. Terentius, ob id reus, amplecti, ad hunc modum apud senatum ordiendo: »Fortunae quidem meae fortasse minus expediat adgnoscerere crimen quam abnuere: sed utcumque casura res est, fatebor et fuisse me Seiano amicum et ut essem expetisse et postquam adeptus eram laetatum. Videram collegam patris regendis praetoriis cohortibus, mox urbis et militiae munia simul obeuntem. Illius propinqui et adfines honoribus augebantur; ut quisque Seiano intimus ita ad Caesaris amicitiam validus: contra quibus infensus esset, metu ac sordibus conflictabantur. Nec quemquam exemplo adsumo: cunctos qui novissimi consilii expertes fuimus meo unius discrimine defendam. Non enim Seianum Vulsiniensem sed Claudiae et Iuliae domus partem, quas adfinitate occupaverat, tuum, Caesar, generum, tui consulatus socium, tua officia in re publica capessentem colebamus.

POBESEDILO

Nimamo pravice presojsati, koga naj dvigneš nad druge in iz kakšnih razlogov; tebi so bogovi

preпусти najvišje odločanje, nam je ostala le čast, da smo poslušni in pokorni. [...] Ta krepki govor in to, da se je vendar nekdo našel, ki je povedal, kar so vsi v svojem srcu mislili, je tako učinkovalo, da so bili njegovi tožniki, ko se je še upoštevalo, kaj so prej zagrešili, kaznovani z izgonom ali smrtjo. (prev. F. Bradač, Maribor 1968)

DRUGI DEL: primerjava z grškim besedilom v originalu in v prevodu

Tudi grški zgodovinar Kasij Dion pripoveduje o vzponu in propadu Sejana in pri tem razmišlja o nestanovitnosti človeške usode in človeških vezi. Avtor opisuje Sejanovo aretacijo in reakcije njegovih nekdanjih prijateljev takole (58, 11, 1-2 in 12, 3-4):

Ἐνθα δὴ καὶ μάλιστα ἄν τις τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν κατείδεν, ὥστε μηδαμῆ μηδαμῶς φυσαῖσθαι. ὄν γὰρ τῇ ἔφ πάντες ὡς καὶ κρείττω σφῶν ὄντα ἐς τὸ βουλευτήριον παρέπεμψαν, τοῦτον τότε ἐς τὸ οἶκημα ὡς μηδενὸς βελτίω κατέσυρον, καὶ ὄν στεφάνων πρότερον πολλῶν ἠξίου, τούτῳ τότε δεσμὰ περιέθεσαν· ὄν δὲ ἐδορυφόρουν ὡς δεσπότην, τοῦτον ἐφρούρουν ὡς δραπέτην καὶ ἀπεκάλυπτον ἐπικαλυπτόμενον, καὶ ὄν τῷ περιπορφύρῳ ἱματίῳ ἐκεκοσμήκεσαν, ἐπὶ κόρρης ἔπαιον, ὄν τε προσεκύνουν ᾧ τε ὡς θεῷ ἔθουν, τοῦτον θανατώσοντες ἦγον.

Tedaj bi lahko videli človeško šibkost v vseh svojih aspektih, tako da ne bi mogli nihče nikoli postati do take mere ošaben. Kajti tega, ki so ga zjutraj vsi pospremili v senat kot boljšega, so zdaj vlekli v ječo kot kateregakoli drugega; ta, ki so ga prej smatrali za vrednega mnogo vencev, je bil zdaj vklenjen in v okovih; tega, ki so ga varovali kot svojega gospodarja, so zdaj nadzirali kot pobeglega sužnja in so mu odkrivali obraz, ko ga je skušal skrivati; ta, ki so ga bili okrasili s škrlatno obrobjeno togo, je bil klofutan; in tega, pred katerim in za katerega so žrtvovali, kot bi bil bog, so zdaj vodili v smrt.

[...] ὀλίγον τε πάνυ τὸ θαρσοῦν ἦν, ὅσον ἔξω τε τούτων καθειστήκει καὶ τὸν Τιβέριον ἠπιώτερον γενήσεσθαι προσεδόκα. τὰ τε γὰρ συμβεβηκότα σφίσιν ἐς τὸν ἀπολωλότα, ὥσπερ που φιλεῖ γίγνεσθαι, ἔτρεπον, καὶ ἐκεῖνον ἢ οὐδενὸς ἢ ὀλίγων ἠτιῶντο· τὰ γὰρ πλείονα τὰ μὲν ἠγνοηκέναι, τὰ δὲ καὶ ἄκοντα κατηναγκάσθαι προᾶξι ἔλεγον.

Gotovo so le redki pogumeži bili brez strahu in so si čakali, da bo Tiberij postal blažji. Kajti, kot se dogaja ponavadi, so zvrčali odgovornost za to, kar sem jim je zgodilo, na tistega, ki je umrl (tj. Sejana), medtem ko niso Tiberija sploh obtoževali ali pa so mu očitali le maloštevilne krivde: glede večine dogodkov namreč so trdili, da ali ni znal zanje ali da so ga prisilili k sodelovanju proti volji.

TRETJI DEL: naslednja tri vprašanja se nanašajo na obe besedili v izvornem jeziku in na možne primerjave glede razumevanja in interpretacije besedil, jezikovne in slogovno-retorične analize, poglobljanja in osebnega razmišljanja. Odgovori lahko obsegajo največ 10/12 vrstic. Kandidat lahko poda vse tri odgovore v obliki samostojnega besedila, ki ne sme presegati 30/36 vrstic.

1) Razumevanje / razlaga

Obnovi na kratko, na katerih argumentih sloni obramba Marka Terencija in obramba Sejanovih anonimnih prijateljev, ki jih citira Kasij Dion, in ugotovi podobnosti (ali razlike).

2) Jezikovna in/ali stilna analiza

Tako Tacit kot Kasij Dion izkoristita Sejanov padec za izražanje moralnih in moralizirajočih misli. To je povsem jasno v grškem tekstu, bolj prikrito pa v latinskem besedilu, morda, ker avtor ni hotel otežiti teksta. Bi znal/a ugotoviti tako v latinskem kot v grškem besedilu izraze, ki pričajo o tem?

3) Poglobitev in osebno razmišljanje

V Terencijevi obrambi je izraz *obsequium* osrednjega pomena. Za Cicerona (Laelius 88-89) pomeni *obsequium* spoštovanje, ki veže nadrejenega s podrejenim v hierarhično urejeni družbi ali dva prijatelja z enakim statusom v privatni zvezi. *Obsequium* ne sme postati pretiravanje, ker to onemogoča pozitivne vzajemne vplive in odkrivanje mej in napak vsakega posameznika. Prav degeneracija *obsequiuma* v *adulatio* (na začetku je izraz označeval dokazovanje ljubezni psov in drugih domačih živali) je za Tacita med vzroki moralnega propada principata in torej tudi političnega propada. Se spominjaš kakega drugega pasusa, v katerem je Tacit ali kak drugi avtor cesarske dobe izražal iste misli?

Preizkušnja traja največ 6 ur.

Dovoljena je raba slovenskega, grškega in latinskega slovarja.

Dovoljena je raba italijansko-slovenskega slovarja.